

сервіси. Необхідність змін може привести до консолідації малих і середніх банків для оптимізації витрат по проведенню цих нововведень.

Разом з тим, щось нове, не перевірене часом, – це завжди ризик безпеки. Банки спільно повинні реагувати на ризики, ділитися інформацією один з одним, спільно вирішувати проблеми. При дотриманні правил впровадження нових рішень ризики не перевищують ті, що можуть бути при використанні будь-якої нової технології. В цілому банк повинен бути досить гнучким і швидким в пілотному запуску такого роду сервісів і випробуванні їх на групи лояльних клієнтів. Такий підхід дозволяє знизити ризик помилки при виборі сервісів для впровадження. При цьому, невикористання банком нових, привабливих

Таким чином, фінансові технології вкрай популярні в банківському середовищі. Багато банків хоче залучити клієнтів, підвищити внутрішню ефективність саме за рахунок прогресу технологій. При цьому банківські установи, що працюють офлайн, вже усвідомлюють, що у них з'явився серйозний конкурент. Такі банки купують частки в фінтех-компаніях і створюють власні онлайн-організації. Відповідно, фінтех-компанії, що орієнтуються на клієнтів, мають лідируючі позиції в сфері інновацій в банківській сфері. Тому безумовно, банківська система в Україні має розвиватися в активній синергії з фінтех-компаніями.

Література

1. Офіційний сайт Citigroup. URL: www.deutsche-bank.de.https://www.citigroup.com/citi/
2. Шкляр А. І. Класичний банкінг:напрями трансформації в умовах технологічної революції. *Український соціум*. 2018. №1 (64). С. 49-58.
3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>

Галина Забчук

Тернопільський національний економічний університет

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВІДНОВЛЕННЯ

Основою економічних успіхів сучасної країни є надійна фінансова стабільність, забезпечена відповідним розвитком банківської системи. Зміни, що відбуваються останнім часом у економічній системі країни, кардинально впливають на напрями та темпи розвитку банківської системи. За таких обставин вимоги до ефективності діяльності банківської системи та окремо взятого банку значно зростають. Підвищення ефективності набуває особливої ваги в умовах посилення процесів глобалізації, що вимагає від банків підтримання на високому рівні

фінансової стійкості та конкурентоспроможності не тільки на внутрішньому ринку, а й на міжнародних фінансових ринках.

Ефективність банківської системи включає в себе два рівні: 1) мікроекономічна ефективність, суть якої полягає у досягненні банківською системою позитивних значень операційної ефективності, рентабельності і прибутковості; 2) макроекономічна ефективність, суть якої полягає у бездоганному виконання функцій банківською системою та створенні умов для досягнення цінової, валютної стабільності і економічного зростання.

Аналізуючи розвиток банківської системи України з часів здобуття незалежності, можна зробити висновок, що її ефективність залежить від кількох зовнішніх макроекономічних і політичних аспектів, а також прорахунків у внутрішній організації банківської справи Національним банком. Зупинимося на цих аспектах детальніше.

1. Імпортозалежність української економіки. У зв'язку з тим, що Україна отримала у спадок від СРСР надзвичайно енергозатратну економіку при обмежених внутрішніх ресурсах енергоносіїв вирішувати питання забезпечення промисловості природнім газом доводиться завдяки імпорту. Імпортозалежність української економіки породжує ще одну досить суттєву проблему для ефективності банківської системи – доларизацію кредитів, адже для обслуговування імпортних операцій у вітчизняних підприємств виникає необхідність залучення ресурсів в іноземній валюті, фактори які підривають валютну стабільність одночасно є факторами, які знижують ефективність банківської системи.

2. Відсутність внутрішнього ринку і сировинна спрямованість українського експорту. Відсутність внутрішнього ринку і сировинна спрямованість українського експорту поглиблює негативні ефекти на валютну стабільність та ефективність банківської системи. Сировинна спрямованість експорту ставить в залежність платіжний баланс і всю економіку від кон'юнктури світових цін на сировину, а це в свою чергу впливає на валютні надходження в Україну і формування офіційних резервних активів.

3. Тіньова економіка і тіньовий валютний ринок. Тіньова економіка і тіньовий валютний ринок є наслідком правового нігілізму в Україні та має негативний вплив на ефективність банківської системи, який проявляється в мінімізації банківських ресурсів та зниженні можливостей ефективно оцінки кредитоспроможності позичальника.

4. Політична нестабільність. Політична нестабільність поглиблює негативний вплив на ефективність банківської системи, адже підриває довіру до банків, що позначається на строковості ресурсної бази та відсоткових ставках за кредитами, оскільки вимагає від банків врахування вищого рівня ризику при побудові процентної політики.

5. Прорахунки в грошово-кредитній політиці. Прорахунки в грошово-кредитній політиці Національного банку України найбільше проявляються в процесі реагування на кризу і в процесі подолання наслідків кризових явищ в економіці. Оцінюючи особливості проведення грошово-кредитної політики в процесі подолання економічної і банківської кризи 2014-2017 років можна відмітити три ключових прорахунки, які суттєво знизили ефективність банківської системи.

По-перше, це впровадження монетарного режиму інфляційного таргетування, що було передчасним з точки зору готовності економіки і правового середовища, а по відношенню до української доларизованої, сировинної та імпортозалежної економіки неефективним. Сам факт оголошення переходу до інфляційного таргетування посилив панічні настрої на валютному ринку та підвищив ажіотажний попит на іноземну валюту, що разом із об'єктивними макроекономічними і політичними факторами в кінцевому підсумку призвело до трикратної девальвації національної валюти.

По-друге в грошово-кредитній політиці є деформація процентної політики Національного банку України, яка, з одного боку, стала основним чинником дестимулювання банків до кредитування реального сектору економіки і, таким чином, фактично «заморозила» посередницькі функції банківської системи, а з іншого – мінімізувала обсяги міжбанківського кредитного ринку, що знизило внутрішні ресурси для підтримки ліквідності банківської системи.

Так, Національний банк України використовуючи процентну політику і процентні ставки у якості основного інструменту грошово-кредитної політики для стабілізації девальваційних та інфляційних процесів допустив надмірне підвищення відсоткових ставок за депозитними сертифікатами овернайт до 17-18 відсотків річних, а за строковими депозитними сертифікатами до 26-27%. Така висока дохідність депозитних сертифікатів, які для банків є безризиковим і надприбутковим напрямком розміщення своїх активів, стала причиною накопичення ліквідності банківської системи на кореспондентських рахунках в НБУ замість спрямування її в реальний сектор економіки і таким чином виконання функції фінансового посередництва.

По-третє, відсутність довгострокових програм рефінансування і стабілізаційних кредитів для підтримання ліквідності банківської системи і стимулювання кредитування реального сектору економіки.

Таким чином, ефективність банківської системи України з точки зору виконання нею посередницьких функцій перебуває на низькому рівні. Тому кінцева мета НБУ не тільки підвищення операційної ефективності банківської системи і рентабельності, а й досягнення високого рівня функціональної ефективності. В цьому контексті необхідним є розвиток

механізмів «очищення» банківських балансів від проблемних активів шляхом створення спеціального госпітального банку, або державної компанії з управління активами з метою викупу проблемних активів у вітчизняних банків.

Викуп проблемних активів у вітчизняних комерційних банків з одного боку дозволить збільшити їх ліквідність, а з іншого – збільшить прибутковість внаслідок зменшення витрат на формування резервів за активними операціями. Для ефективного контролю за наданими банкам коштами, шляхом викупу проблемних активів, необхідно запровадити конкретизовані цільові програми з викупу активів, які передбачатимуть можливість викупу активів виключно за умови спрямування отриманих банком коштів на кредитування тієї чи іншої галузі економіки чи конкретного виробника.

Варто зауважити, що запропонований захід не буде ефективними без оптимізації грошово-кредитної політики, зокрема в частині вибору монетарного режиму, процентної політики та політики рефінансування.

Що ж стосується процентної політики, то суттєвого зниження потребує ставка за депозитними сертифікатами з метою вивільнення банківської ліквідності з депозитних сертифікатів та спрямування її на кредитування реального сектору економіки. Однак, в цьому випадку існують ризики збільшення інфляції та девальвації, а тому необхідно застосовувати механізми гарантування банківських кредитів з боку держави. Для цього доцільно створити державний гарантійний фонд за банківськими кредитами. У випадку наявності гарантій за кредитами банки зможуть кредитувати підприємства малого і середнього бізнесу із значно меншим ризиком, ніж це відбувається сьогодні. Збільшення обсягів кредитування реального сектору економіки є запорукою зниження імпортозалежності національної економіки та розвитку внутрішнього ринку, що дозволить уникнути постійної загрози формування від'ємного сальдо платіжного балансу та девальваційних очікувань, а це, в свою чергу, буде відображенням найвищої ефективності банківської системи.

Щодо політики рефінансування, то Ключовою умовою в механізмі рефінансування є контроль за використанням коштів банками, які отримані шляхом рефінансування. Цільове використання коштів для кредитування національного виробника не матиме інфляційного ефекту, а розвиток промисловості сприятиме зростанню робочих місць, заробітної плати, що через ланцюжок причинно-наслідкових зв'язків сприятиме збільшенню банківських ресурсів за обсягами та строками погашення.

Таким чином, підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що ефективність банківської системи повинна виражатися не тільки у операційній ефективності та рентабельності, а у функціональній ефективності, забезпечення якої в сьогоднішніх реаліях розвитку

економіки України потребує дієвих рішень Національного банку України та Уряду, щодо створення умов для перерозподілу банківської ліквідності з рахунків центрального банку в кредитування реального сектору.

Література

1. Гриценко А. А. Валютна політика: рефлексійний взаємозв'язок з економікою та грошово-кредитною сферою. *Наукові праці НДФІ*. 2018. Вип. 2. С. 6-13.
2. Кузнєцова А. Я. Теоретична концепція таргетування цінової стабільності: ревізія засадничих принципів провадження монетарного режиму. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2017. Вип. 2. С. 388-396.
3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.

Ольга Іващук

Тернопільський національний економічний університет

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

На сучасному етапі функціонування банківської системи актуальною проблемою є ефективне забезпечення фінансової стійкості банків. В працях вітчизняних та зарубіжних вчених поняття стійкості банку часто пов'язується з поняттями стабільність, рівновага, надійність. Науковець Н. Шелудько пропонує визначати фінансову стійкість, як динамічну інтегральну характеристику спроможності банку як системи трансформувати ресурси та ризики повноцінно (з максимальною ефективністю та мінімальним ризиком) виконувати свої функції, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища [5, с. 43]. Р. Михайлюк фінансову стійкість комерційного банку трактує як якісну характеристику його фінансового стану, котрий відзначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, і котрий здатний витримати непередбачені втрати і зберегти стан ефективного функціонування. Стійкий фінансовий стан забезпечує спроможність комерційного банку ефективно працювати, досягати окреслених цілей, протидіючи різноманітним ризикам у процесі діяльності на ринку фінансових послуг, а також зберігати та поновлювати життєздатність в разі раптового її порушення [1].

Таким чином, говорити про стійке становище можна лише у тому випадку, коли банк володіє стійким капіталом, має ліквідний баланс, є платоспроможним і задовольняє вимоги щодо якості його капіталу.